

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Κείμενο 1

Πόλεμος και Ειρήνη

Ο Νορμπέρτο Μπόμπιο ήταν ο σημαντικότερος Ιταλός φιλόσοφος του δικαίου και της πολιτικής στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα. Μεταξύ των πολλών θεμάτων που είχε μελετήσει ήταν και τα προβλήματα του πολέμου και της ειρήνης. Επιμέλεια: Θανάσης Γιαλκέτσος, ημερομηνία δημοσίευσης: 17.4.2022

Τρέφουμε πάντοτε την αυταπάτη ότι ο πόλεμος στον οποίο μαχόμαστε θα είναι ο τελευταίος. Η στιγμή κατά την οποία μπορούσαμε να παραδοθούμε σε αυτή την αυταπάτη ήταν το τέλος της θανάσιμης σύγκρουσης μεταξύ των δυο μεγαλύτερων δυνάμεων του κόσμου. Η αυταπάτη διήρκεσε λίγο.

Είναι υπέροχη η φωνή των υποστηρικτών της ειρήνης. Ποιος όμως την ακούει; Ποιος πιστεύει αληθινά ότι η επίκληση της ειρήνης από ανθρώπους καλής θέλησης μπορεί να αλλάξει την πορεία του πολέμου και να έχει καθοριστική επίδραση στην τραγική μοίρα των λαών που πλήττονται; Θα λέγαμε ότι η ενάρετη διαδήλωση των ειρηνιστών και η πιο απάνθρωπη πολεμική δράση που σπέρνει τον θάνατο είναι δυο γεγονότα που συντελούνται το ένα πλάι στο άλλο και ταυτόχρονα, χωρίς ποτέ να παρεμβαίνει το ένα στο άλλο...

Σήμερα, βέβαια, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, τα θέματα του ειρηνισμού πρέπει να συγκεντρώσουν ξανά την προσοχή μας. Δεν μπορούμε όμως να μιλάμε για ειρηνισμό γενικά, χωρίς να κάνουμε τις αναγκαίες διακρίσεις. Ειρηνισμός δεν είναι μόνο να επικαλούμαστε την ειρήνη, να προσευχόμαστε για την ειρήνη, να βεβαιώνουμε ότι θέλουμε την ειρήνη, να προστρέχουμε διακινδυνεύοντας τη ζωή μας για να προσφέρουμε ανθρωπιστική βοήθεια στους τόπους όπου μαίνεται ο πόλεμος. Ο αντίλογος σε όλα αυτά είναι ότι το να πρεσβεύουμε αυστηρά και με συνέπεια την απόλυτη μη βία χρησιμεύει για να σώζουμε την ψυχή μας, αλλά ποτέ δεν εξάλειψε τη βία σε αυτόν τον κόσμο. Δεν είναι μήπως αληθινό το ότι η αδυναμία του πράου ανθρώπου καταλήγει να ευνοεί τον βίαιο;

Μπροστά σε αυτές τις αντιρρήσεις, νομίζω ότι οι «ενεργοί» ειρηνιστές σήμερα οφείλουν να πάρουν υπόψη τους ότι, αν θέλουν να αναπτύξουν μια πολιτικά σημαντική δράση, πρέπει να μη λησμονούν την ηθική της ευθύνης. Όχι μόνον: «Κάνε αυτό που πρέπει και ας γίνει αυτό που μπορεί να γίνει», αλλά και: «Δράσε με τρόπο ώστε η δράση

σου να μην είναι μόνον καλή καθαυτή, αλλά να έχει και καλές συνέπειες».

Υπάρχουν δύο τουλάχιστον εκδοχές αυτής της μορφής υπεύθυνου ειρηνισμού, τις οποίες θα αποκαλούσα θεσμικές, επειδή, προσφεύγουν και οι δυο όχι μόνον στα λόγια, αλλά στην προώθηση και στην πραγματοποίηση προληπτικά σχεδιασμένων ενεργειών. Η πρώτη εκδοχή είναι εκείνη η οποία συνιστά ενεργητική μη βία, προβλέπει τη δυνατότητα μη ένοπλης άμυνας, που προσφεύγει μόνο σε δράσεις όπως η παθητική αντίσταση, η άρνηση συνεργασίας με δημόσιες εξουσίες, η πολιτική ανυπακοή, το μποϊκοτάζ. Η δεύτερη εκδοχή, πιο ρεαλιστική και επομένως λιγότερο άκαμπτη, είναι εκείνη που βασίζεται στη διάκριση ανάμεσα στη διάχυτη και άρα ανεξέλεγκτη βία και στην ελεγχόμενη βία, όπως εκείνη ενός οργανισμού πάνω από τα μέρη, ο οποίος κατέχει την αποκλειστική χρήση των βίαιων μέσων. Κι είναι πραγματικά παράδοξο ότι, στο πλαίσιο ενός κράτους, που μόνον αυτό είναι νομιμοποιημένο να χρησιμοποιεί βία, η πλειονότητα των πολιτών δεν θεωρεί αναγκαίο να κατέχει όπλα, ενώ στο διεθνές σύστημα, όλα τα κράτη χωρίς εξαίρεση είναι οπλισμένα. Σε τέτοιο βαθμό ώστε, αν ένα κράτος δεν διαθέτει στρατό δεν είναι κράτος, ενώ ένας άοπλος πολίτης όχι μόνον είναι πολίτης, αλλά θεωρείται καλός πολίτης.. Σε κάθε περίπτωση πάντως, οι διεξαγόμενοι πόλεμοι καταδεικνύουν και την ανεπάρκεια του θεσμικού ειρηνισμού!

Στις μέρες μας, οι ρεαλιστές παρομοιάζουν τις πορείες υπέρ της ειρήνης με τις λιτανείες που έκαναν κάποτε οι χωρικοί παρακαλώντας να πέσει βροχή. Μετείχα και εγώ σε πορείες για την ειρήνη στα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου, Αν με βαστούσαν τα πόδια μου, θα συνέχιζα ακόμα να μετέχω. Γιατί θα συνέχιζα να μετέχω; Επειδή γνωρίζω ότι, ακόμα και αν όλοι οι χωρικοί του κόσμου συνενώνονταν για να φέρουν τη βροχή, η βροχή, όταν θα έπεφτε, δεν θα εξαρτιόταν από τις παρακλήσεις τους. Δεν έχω όμως αμφιβολίες για το ότι, αν όλοι οι πολίτες του κόσμου συμμετείχαν σε μια πορεία για την ειρήνη, ο πόλεμος επρόκειτο να χαθεί από το πρόσωπο της γης...

Κείμενο 2

Πόλεμος και Ανθρώπινα Δικαιώματα

Το απόσπασμα που ακολουθεί προέρχεται από άρθρο του κ. Ευάγγελου Στεργιούλη, διδάκτορα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, που δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο www.huffingtonpost.gr στις 3-5-2022.

Κανείς από όλους τους μεγάλους στοχαστές που γέννησε η ανθρωπότητα, δεν μπόρεσε να προβλέψει με τόσο γλαφυρό τρόπο το μέλλον της ανθρωπότητας, όσο ένας απλός λογοτέχνης, χωρίς βαρύγδουπα πτυχία από εγνωσμένου κύρους πανεπιστημιακά

ιδρύματα, όπως ήταν ο Eric Arthur Blair (Ερικ Άρθουρ Μπλαίρ) με το ψευδώνυμο George Orwell (Τζωρτζ Όργουελ).

Όταν ο κόσμος έβγαινε λαβωμένος μέσα από ένα δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο νικώντας τον ναζισμό και τον φασισμό και η αισιοδοξία κυριαρχούσε για ένα δημοκρατικό και ειρηνικό μέλλον, ο Όργουελ, προς το τέλος της ζωής του εκείνη τη χρονική περίοδο, με δύο βαθυστόχαστα έργα του, «Η φάρμα των ζώων» και το «1984», προέβλεψε με μία εντυπωσιακή διορατικότητα την ανθρώπινη καταπίεση, τη στυγνή και κατάφωρη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από απολυταρχικά καθεστώτα που σημάδεψαν την παγκόσμια ιστορία.

Στον 21ο αιώνα, λοιπόν, ενώ θα έπρεπε η δημοκρατία και η ειρήνη να έχουν εμπεδωθεί μέσα από τις καταστροφικές εμπειρίες των δύο παγκοσμίων πολέμων, αλλά και τόσων άλλων περιφερειακών πολέμων στον κόσμο που προκάλεσαν ανείπωτο πόνο και ανθρώπινη δυστυχία, συνεχίζει να παραμένει ως μείζον ζητούμενο η διασφάλιση της ειρήνης και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αλλά, δυστυχώς, ακόμη και σήμερα ο ένας πόλεμος διαδέχεται τον άλλο στο όνομα της δήθεν διασφάλισης της ειρήνης και τα ανθρώπινα δικαιώματα καταλύονται στο όνομα της δήθεν διαφύλαξης της ελευθερίας. Μία συνεχής σύγκρουση του αυτονόητου με το άδικο και το παράλογο.

Κείμενο 3

ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ

Το ποίημα του Μίλτου Σαχτούρη προέρχεται από τη συλλογή «Όταν σας μιλώ» (1956), αντλήθηκε από το βιβλίο «Τα ποιήματα» (1945-1971), όγδοη έκδοση, Κέδρος, Αθήνα: 1988.

Από δω θα περνούσε το περιστέρι
είχαν ανάψει δαδιά γύρω στους δρόμους
άλλοι άνθρωποι φυλάγαν στις δενδροστοιχίες
παιδιά κρατούσαν στα χέρια σημαιούλες
περνούσαν οι ώρες κι άρχισε να βρέχει
έπειτα σκοτείνιασε όλος ο ουρανός
μια αστραπή ψιθύρισε κάτι φοβισμένα
και άνοιξε η κραυγή στο στόμα του ανθρώπου

τότε το άσπρο περιστέρι μ' άγρια δόντια
σα σκύλος ούρλιαξε μέσα στη νύχτα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις στο Κείμενο 2 μία από τις αντιφάσεις που επισημαίνει ο συντάκτης του και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με αυτήν σε 50-60 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

α. Ποιο είναι κατά τη γνώμη σου το νόημα της αναλογίας που υπάρχει στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1; (μονάδες 6)

β. Ο συγγραφέας στο Κείμενο 2 αναφέρεται στον Όργουελ και σε δύο έργα του. Πώς εξυπηρετεί την πρόθεσή του η αναφορά αυτή; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Ο συντάκτης του Κειμένου 1 επιχειρεί να αφυπνίσει τους ειρηνιστές του κόσμου να αναλάβουν ενεργό δράση. Να επισημάνεις 2 γλωσσικές επιλογές στην 3η και 4η παράγραφο του Κειμένου 1 που υπηρετούν το στόχο του αιτιολογώντας την απάντησή σου.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι συμβολίζει κατά τη γνώμη σου το περιστέρι στο Κείμενο 3; Να στηρίξεις την απάντησή σου σε 3 κειμενικούς δείκτες. Ποια συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση του ποιήματος; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15